

JUNI 2026 · FOLKEVERSJON AV DEN ØKONOMISKE ANALYSEN AV STRAND KOMMUNE

Hva skjer med pengene i Strand?

Kommuneøkonomi er fullt av ord som «netto driftsresultat», «disposisjonsfond» og «behovskorrigert avvik». Men bak ordene handler det om noe alle kjenner: **inntekter, regninger, sparepenger og lån**. Dette heftet forklarer — uten fagspråk — hva en grundig gjennomgang av Strands økonomi fant. Og Strand har en interessant historie: en nøktern ryfylkekommune som *ikke* er rik, har tatt opp store lån for å bygge, og holder budsjettet i balanse ved å drive eldreomsorg og skole stramt og nøkternt.

~14 000

innbyggere i en
lavinntektskommune i Ryfylke.
Jørpeland er kommunesenteret,
Tau det andre tyngdepunktet

104 %

kommunens lån tilsvarer mer enn
en hel årsinntekt. Det er denne
gjelden, ikke dårlig drift, som
tvinger fram innstrammingen

2,6 %

så liten er sparekontoen målt mot
årsinntekten. Strand har ingen
«arvefond» eller kraftpenger å
lene seg på

Tenk på kommunen som en husholdning: Strand er ikke en rik familie — inntektene er lave. Det meste går til faste «regninger»: skole, barnehage, eldreomsorg, helse. Sparekontoen er liten, og det finnes ingen arv eller lottogevinst i bakhånd. Men familien har tatt opp store lån for å bygge nytt, og avdragene spiser av budsjettet hver måned. Derfor må de telle hver krone og holde igjen på hverdagsutgiftene — selv om de både jobber hardt og betaler alle skattene de kan. De kaller det selv å «holde stø kurs». Det er omtrent det som skjer i Strand nå.

Grunnlaget for dette heftet er en full analyse bygget på åpne offentlige tall (SSB, Statsforvalteren, kommunens egne rapporter, tilsyn og revisjoner). Den tekniske rapporten viser alle kilder og utregninger. Hovedtallene her er fra 2025 — det siste året med endelige, reviderte tall (publisert 16. juni 2026).

Strand bruker mindre enn forventet på de tunge tjenestene — barnevern er unntaket

For å sammenligne kommuner rettferdig kan man ikke bare se på kronebeløp — en kommune med mange barn trenger mer skole, en med mange eldre trenger mer omsorg. Staten har derfor et eget regnestykke som sier hva hver kommune *burde* trenge med akkurat sin befolkning. Vi har sammenlignet Strands faktiske forbruk med dette «forventet behov»-tallet:

OMRÅDE	MER/MINDRE ENN FORVENTET PER ÅR	HVA BETYR DET?
Eldreomsorg og hjemmetjenester	54 mill. mindre	Drives svært nøkternt — flere eldre klarer seg hjemme (bevisst valg)
Grunnskole	37 mill. mindre	Drives nøkternt — men bundet av friskoler, språkdeling og skolebygg
Administrasjon («byråkratiet»)	7 mill. mindre	Litt under forventet
Barnehage	3 mill. mindre	Så vidt under forventet (lå litt over året før)
Helsetjenester (legevakt, helsestasjon m.m.)	5 mill. mer	Litt over forventet — men på vei mot normalen
Sosialhjelp m.m.	5 mill. mer	Var mye over i 2024 (14 mill.) — faller nå tilbake
Barnevern	15 mill. mer	Strands «dyre unntak» — og det vokser. Les neste side

Det viktige: Strand er en nøktern kommune som driver de tunge tjenestene *billigere* enn det befolkningen tilsier. Eldreomsorgen alene koster over 50 millioner mindre enn forventet. Spørsmålet er ikke om kommunen sløser — det gjør den ikke. Spørsmålet er hvor stramt det er forsvarlig å drive, og hvorfor akkurat barnevernet skiller seg ut i motsatt retning og fortsetter å vokse.

Regnestykket viser altså en **nøktern kommune med ett dyrt og voksende unntak: barnevern**. De fleste over-postene fra året før — sosialhjelp og helse — er på vei tilbake mot det normale. Men barnevernet går motsatt vei: forbruket lå 7 millioner over forventet i 2024 og nesten 15 millioner over i 2025. Hvorfor en så nøktern kommune bruker mer enn forventet nettopp her, handler ikke om at den er raus. Det forklarer vi på neste side.

Hvorfor bruker en så nøktern kommune mer enn forventet på barnevern?

I en kommune som ellers teller hver krone og driver alt stramt, er det ett område som koster mer enn forventet og fortsetter å vokse: barnevernet. Forbruket lå 7 millioner over forventet i 2024 og nesten 15 millioner over i 2025 — en dobling på ett år. Det handler ikke om at Strand er raus med pengene. Forklaringen ligger et annet sted.

Et alvorlig varsko fra staten: I 2023 førte Statsforvalteren i Rogaland tilsyn med hvordan barnevernet i Strand fulgte opp **barn som bor i fosterhjem**, og fant **lovbrudd**: tjenesten sikret ikke at alle disse barna ble fulgt systematisk opp. Det var mangler i planlegging, i å vurdere hvordan barnet utviklet seg, og i kontrollsystemene rundt. Kommunen fikk frist til å lage en forbedringsplan. (Rapport datert 3. juli 2023.)

Når en liten kommune får et slikt pålegg, må den **bygge opp tjenesten** — ansette flere, kjøpe inn tiltak, styrke oppfølgingen — for å rette opp avviket. Det koster penger, og det er trolig en viktig grunn til at barnevernsutgiftene vokser. Med andre ord: økningen er i stor grad **utløst utenfra** (et lovkrav kommunen må oppfylle), ikke et lokalt valg om å prioritere barnevern foran andre tjenester.

Kort sagt: Barnevernet er ikke et tegn på sløsing. Det er en liten tjeneste som må bruke mer fordi staten har påvist at barn i fosterhjem ikke ble fulgt godt nok opp — og det er et lovkrav, ikke noe man kan spare seg bort fra. Pengene som brukes her, går til å gi sårbare barn den oppfølgingen de har krav på.

Og de to andre over-postene?

Sosialhjelp lå mye over forventet i 2024 (14 millioner), men faller til 5 millioner i 2025. Grunnen er at Strand de siste årene har **tatt imot uvanlig mange flyktninger** — flere enn snittet i fylket og landet. Nyankomne trenger ofte støtte den første tiden, og høy prisvekst forsterket dette. Etter hvert som folk kommer i arbeid, faller utgiftene tilbake mot det normale. **Helsetjenestene** ligger så vidt over forventet og er også på vei ned. Begge er altså forbigående, ikke voksende problemer.

Ikke rik — men ikke i krise. En kommune som teller hver krone

104 %

kommunens lån tilsvare mer enn en hel årsinntekt — høyere gjeld enn de fleste sammenlignbare kommuner

2,6 %

sparekontoen («disposisjonsfondet») er tynn. Ingen arvefond eller kraftpenger i bakhånd

+1,5 %

kommunen gikk så vidt i pluss i 2025 — nok til å holde «stø kurs», men ikke til å bygge buffer raskt

Her er den ærlige historien. Strand er *ikke* en rik kommune — den er klassifisert som lavinntektskommune. Men den er heller ikke i økonomisk krise.

Gjelden er den egentlige grunnen til innstrammingen

Strand har bygget mye — og lånt mye for å gjøre det. Gjelden steg fra rundt 72 prosent av en årsinntekt i 2018 til nesten 117 prosent i 2021, og ligger nå på 104 prosent. Det betyr at en økende del av inntektene går til **renter og avdrag** i stedet for til skole og omsorg. Det er altså ikke fordi den daglige driften svikter at kommunen må kutte — den daglige driften er tvert imot stram og nøktern. Det er **lånekostnadene fra alt som er bygget** som tvinger fram innsparing i alle sektorer.

Ingen sparepenger å lene seg på

Noen kommuner har en stor sparekonto eller et «arvefond» fra salg av kraftselskaper å ta av når det butter. Det har **ikke** Strand. Sparekontoen er tynn — bare 2,6 prosent av årsinntekten — og hele balansen må hentes ut av selve driften. Strand er faktisk den eneste kommunen i Rogaland som er flagget «rød» av staten, altså med lite økonomisk handlingsrom. Men — og dette er viktig — kommunen er **ikke** på den statlige «svartelisten» (ROBEK); den styrer fortsatt sin egen økonomi og gikk så vidt i pluss i 2025.

Og inntektssiden? Mange tror løsningen er å innføre eiendomsskatt. Men Strand **har allerede eiendomsskatt** — 2,2 promille på bolig og 7 promille på næring. Kommunen bruker altså hele inntektsapparatet sitt og må likevel kutte. Det er en pliktoppfyllende, nøktern kommune, ikke en som lar inntekter ligge ubrukt. Det betyr også at det ikke finnes noen enkel «glemt» inntektskilde å hente penger fra — innsparingen må komme fra driften, og der ligger de tunge tjenestene allerede under det forventede.

Det ærlige bildet er altså verken «Strand er styrtrik» eller «Strand er blakk». Det er en nøktern lavinntektskommune som er tynget av gjeld fra et stort byggeprogram, mangler en buffer å ta av,

bruker hele inntektsapparatet sitt — og likevel holder budsjettet i balanse ved å drive eldreomsorg og skole svært stramt.

Liten ordliste — «gresk» oversatt til norsk

Netto driftsresultat

Det som er igjen av årets inntekter når alle regninger og renter er betalt. I 2025 gikk Strand så vidt i pluss (**pluss** 1,5 %) — nok til å holde kursen, men under det nivået fagfolk anbefaler (1,75 %). Kommunen har lite å gå på.

Disposisjonsfond

Kommunens sparekonto — penger som i prinsippet kan brukes når noe svikter. Måles i prosent av årsinntekten. Strand: bare 2,6 % — tynt. Det finnes ingen arvefond eller kraftpenger i tillegg.

Netto lånegjeld

Kommunens «boliglån». Strands gjeld tilsvarer 104 % av en hel årsinntekt — høyere enn hos de fleste sammenlignbare kommuner. Renter og avdrag på dette lånet er den viktigste grunnen til at kommunen må stramme inn.

Behovskorrigert / utgiftsbehov

Statens regnestykke for hva en kommune burde trenge, ut fra hvor mange barn, unge og eldre den har. Det gjør det mulig å sammenligne Strand rettferdig med helt ulike kommuner — og det er dette som viser at Strand driver eldreomsorg og skole under forventet behov, men barnevernet over.

ROBEK

En statlig «svarteliste» for kommuner med så dårlig økonomi at de mister kontroll over egne vedtak. Strand er **ikke** på denne listen — men er flagget «rød», altså med lite handlingsrom.

Eiendomsskatt

En skatt kommunen kan velge å kreve inn på eiendommer. Strand **har** den (2,2 promille på bolig, 7 promille på næring). Kommunen bruker altså denne inntektskilden — i motsetning til en del rikere kommuner som lar den ligge.

Endelige tall

2025-tallene er nå endelige (reviderte), publisert av SSB 16. juni 2026, og er hovedåret i dette heftet. 2024-tallene står igjen som sammenligning. Alle hovedkonklusjoner bygger på endelige tall.

Hvor kommer tallene fra?

Alt bygger på åpne kilder: Statistisk sentralbyrå (KOSTRA), statens fordelingssystem, Strands egne budsjetter, statlige tilsyn fra Statsforvalteren og Rogaland Revisjons forvaltningsrevisjoner. Hver eneste tallpåstand er sporbar til kilden, og hele analysen ble til slutt «angrepet» av en egen kvalitetskontroll som lette etter feil.

Folkeversjon, oppdatert 16. juni 2026. Tall i millioner kroner der annet ikke er sagt; hovedår 2025 (2024 som sammenligning). Viktig presisering: når analysen sier at noe koster «mindre enn forventet», betyr det ikke at tilbudet er dårlig — det kan være bevisst, nøktern drift. Og når barnevern koster «mer enn forventet», betyr det ikke sløsing, men at en liten tjeneste må oppfylle et lovkrav om forsvarlig oppfølging av barn. Poenget er at valgene bør tas med åpne øyne, og at noen må si hva som skal betale for hva.